

amb *breu*, que té en occità ϵ (78 Ug. 6, en l'ed. de Riquer, 96, 6). — ⁵ A la zona intermèdia entre el Bearn i Luchon apareix *néu* (Rohlfs, *BhZRP*. LXXXV, § 346), però convé tenir en compte que diversos parlars d'aquesta zona tanquen la ρ en *u* darrera *n*, i es pot sospitar que quelcom semblant hagués ocorregut amb la ϵ de *néu* també. — ⁶ La relació de la forma basca *negu* 'hivern' amb la forma romànica rebria algun suport del nom *Négumendy* (PRaym., *DTBPy.*), mont dels Pirineus suletins entre Larraun i Santa Grazia, car 'muntanya de la neu' és concebible mentre que no ho és 'muntanya d'hivern'; d'altra banda, explicar-lo per 'muntanya hivernal, glacial' és rebuscar-ho bastant. — ⁷ Vid. les cites de Tommaseo i de Brüch (*RF* LIV, 315-6); a ¹⁵ més, Ariosto, *Orl. Fur.* I, 60. — ⁸ El cas és que no han seguit el mateix camí $\text{p}\ddot{x}$, $\text{v}\ddot{x}$, $\text{f}\ddot{x}$, $\text{v}\ddot{o}$ x, $\text{d}\ddot{o}$ x, $\text{cr}\ddot{o}$ x, $\text{n}\ddot{u}$ cis, i no es veu tampoc com hi hauria influït la *n-* que és comú als dos mots. — ⁹ Però no seria la influència decisiva, com voldrien Gassner i Marden (*MLN* XIII, 173), primer perquè *GELU* té forma diferent, i a més perquè gran part del territori de *NEVE* (cat., oc., it.) correspon a l'àrea de *GLACIU* i no a la de *GELU*. — ¹⁰ Així, doncs, és innecessari recórrer a la influència de *NIGER*, de què se serveixen Puşcariu i Meyer-Lübke. Notem, a més, que el francès antic *noif* correspon a un territori on *NEBULA* va desaparèixer aviat, per la concurrència de *brume* i *brouillard*. — ¹¹ Forma que va registrar amb ϵ també JCoromines a Areu i Tavascan (Alt Pallars, 1933, 1934). — ¹² Ja documentat en l'hispanic Liber Glossarum (S. VIII), *CGL* v, 226.18; notem també que l'adjectiu *NIVATUS* ja era clàssic. — ¹³ Cf. un exemple de *neuejar* 'nevar' en Agustí *Secrets d'Agr.* (*AlcM*).

NEULA, 'calitja espessa, malsana' ant., 'full prim de pasta d'hòstia', 'rovell del blat' etc., del ll. *NĒBŪLA* 'boira', 'full de metall prim'. □ 1.ª *doc.*: Llull en les dues primeres accepcions.

El ll. *NĒBŪLA* 'boira' ha deixat descendència en totes les llengües romàniques: fr. ant. *nieble*, *niule* (segle XIII), oc. *nebla*, *neula*, cast. *niebla*, port. *nevoa*, it. *nebbia* i rom. *negură*.¹

En cat. *neula* en l'acc. de 'calitja' està absolutament antiquat pertot enfront de *boira*, *broma* i *calitja*. En la llengua antiga figura en tota classe de textos: Llull, *Contempl.*, 61, 18; *doc.* de 1325: «alcuns hòmens meus --- no saberem tornar a la dita ost, per los boscatgies, que hi són grans, e la *neula*, que hi jahie, e la nit, que-ls sobreprès ---» (Finke, *Acta Arag.* III, 481); *docs.* de 1371 i 1372 (*InvLC*), de 1411 «*neula*, secada, sterilitat» (ib.); 1408 (Miret, *TemplH*, p. 452); StVicentF, *Quar.*, 249.148; 294.160; Oliver, *Excitat.*, *NCL.*, p. 111.10; 1620: «una bruixa havia comès devastació de fruits ab pedregades y *neules*» (Serra V., *Pinós i Mataplana*, 332). Des del S. XVI devia fer-se menys usat, car si bé *DTO.* el va afegir a l'ed. de 1660 («*Neula*, *boyra* o *broma*: Nebula, -aew»), ni Busa-Nebr. (1507) ni Lacav. (1696) no recullen aquesta accepció, mentre

Belv. (1805) i Lab. (1839), ja la donen com a antiquada.² Tampoc no la inclouen els diccionaris valencians de *CRos* (1764) i Sanelo, ni el mall. Figuera.³

En el llenguatge heràldic *neules* han designat certa figura ornamental segons el següent passatge de *CostumsTort.*, on hom fa al·lusió a *neules* que es troben en l'escut dels Montcada, senyors de Tort.: «--- deuen ésser encloses les lletres dins dos segels --- e en la vn segeyl ha figura --- una gran creu --- e en l'altre segeyl ha vna figura d'escut, en la part sobirana del escut, ha figura de *neules*, que són vi troços de cada part, e en la part jusana del escut, ha figura d'ala, lo qual segeyl es auironat d'aytals lletres ✠ *Sigillum Guillelmi de Montecatena*» (ed. Oliver, p. 36), i a més: «Lo baston del Sayg deu ésser de tres senyals, ço és saber: primerament el cap sobirà, negre e blanc; e en mig, bermell ab *neules* grogues; et el jusà cap, blanc ab ales blaves» (ib., p. 26). No ens ha estat possible localitzar cap dibuix de l'escut dels Montcada de Tortosa, però segons la descripció que tenim aquí consistia en un pal (= una faixa estreta vertical) amb *neules*, és a dir, una faixa *nebulosa*, que en la terminologia heràldica designa una faixa de perfils no rectangulars sinó lleugerament ondulats.⁴ Crida l'atenció l'antiguitat d'aquesta accepció en català (cf. Wartburg, *FEW* VII, 71b, *nébulé* «dont les bords rappellent les ondulations d'un nuage (t. de blason)», des de 1677).

El sentit de 'rovell del blat' (ja en Busa-Nebr., 1507, *DTO.*, 1660, i Lacav., 1696), deu haver-se tret de l'inf. *neular-se* 'rovellar-se el blat', 'pansir-se una planta, fruita etc.', que és de data medieval (cf. *neulat* com a adj., fi S. XIII; veg. infra). Sentits anàlegs es donen en francès dial. i en alguns parlars occitans (*FEW* VII, p. 70, § 2a) i deuen ser antics.

Neula en el significat de 'full prim de pasta d'hòstia, amb sucre o sense', apareix des dels orígens de l'idioma (cf. *neuler* ja en 1100, veg. infra): «I mestre gità per 1.ª finestra 1.ª *neula*, la qual em biax se moch tota hora a la terra --- la *neula*, cor és prima e ample, cau per l'aer <en> biaix --- revolvent sa amplesa sobre l'aer» (Llull, *Merav.*, *NCL.* II, 17.20ss.);⁵ *doc.* val. de 1342: «I verga de argent que serveix a turrar *neules*» (*EEMCA* v, 678); 1344, *Ordin.* de Pere III: «e après lo dit coper --- la copa nostra ab piment, [e] quant *neules* o coses ab piment són costumades de menjar, pos devant nós en la taula» (*CoDoACA* v, 19);⁶ en un passatge de StVicentF se'ns diu que un metge va cobrir una purga «ab una *neula* blanca» perquè no fes fàstic a un cert malalt (en *AlcM*); en aquest altre exemple de Vergés Paulí un tros de *neula* és usat per a enganxar: «Lo Tèt li dona'l talonet empegat en (= amb) un troç de *neula* a uns goijos de la nostra Patrona» (*Espurnes Llar* v, 78).⁷ Notem que *nebola* en el sentit de 'full prim de pasta d'hòstia' es troba ja a les glosses («collyridas: cibus quem nos *nebulam* dicimus», *CGL* v, 494.73; v, 566, 3; vi, 232), i està ben documentat en *Du C.*, i en la forma de *nefela* en les notes Tironianes 109.32: «placenta, scribilita, libum, *nefela*» (Heraeus, *ALLG* XII, 27ss.); es considera mot propi del llatí medieval (ib., p. 54; Diez,